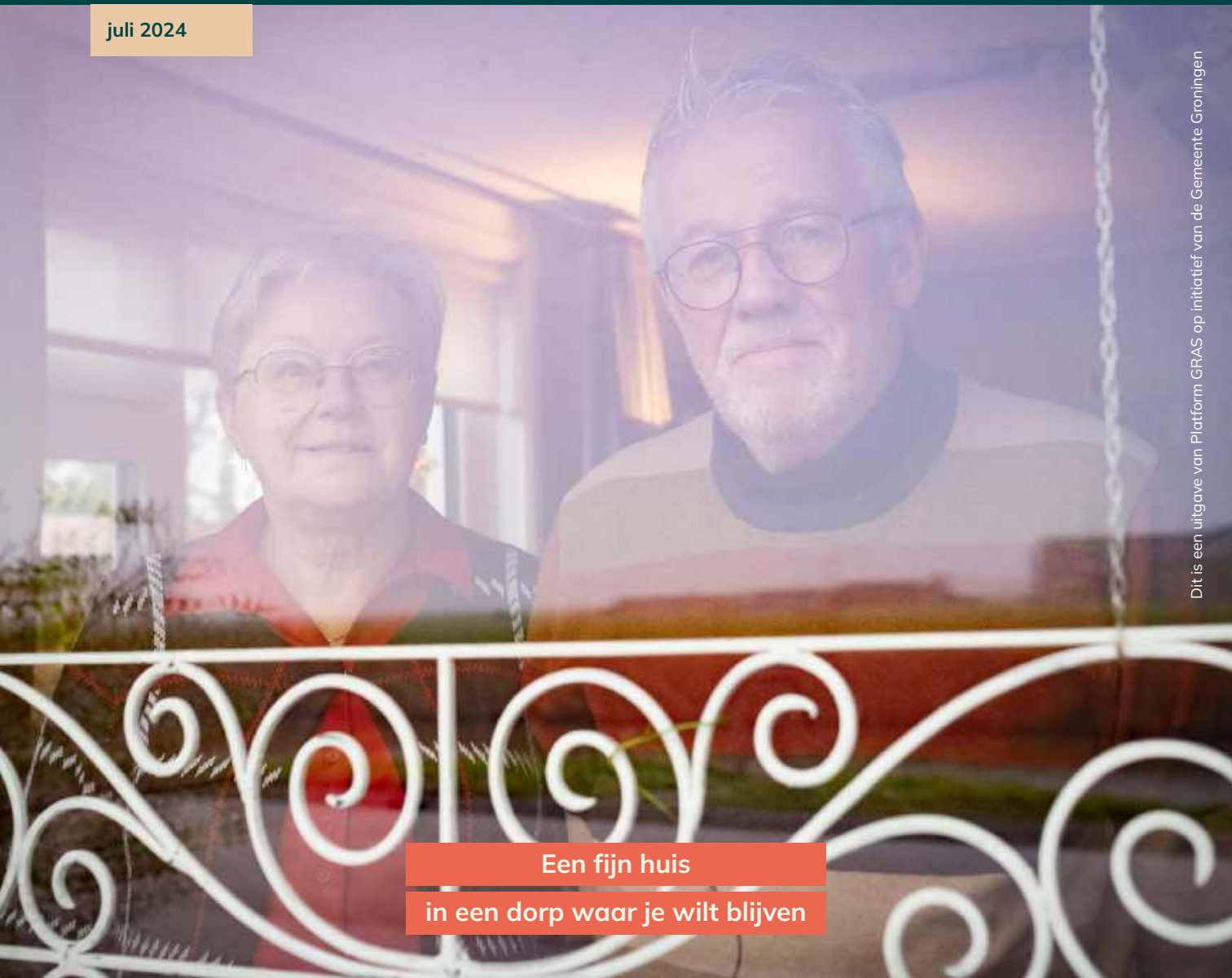

STERKER TEN POST

VERDUURZAMEN EN VERSTERKEN:
INFORMATIE, TIPS, GOEDE VOORBEELDEN EN INSPIRATIE VOOR BEWONERS VAN HET DORPSLINT

juli 2024

Een fijn huis
in een dorp waar je wilt blijven

INHOUD

5

VOORWOORD

10

INTERVIEW
Bart Corporaal
Eestumerweg 29

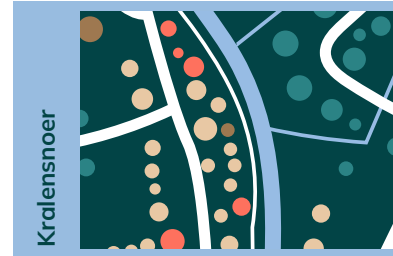
20

INTERVIEW
Greet Melessen
Rijksweg 38

6

PLATTEGROND
Een dorp om trots
op te zijn

14

TEN POST
Bescheiden dorp
vol karakter

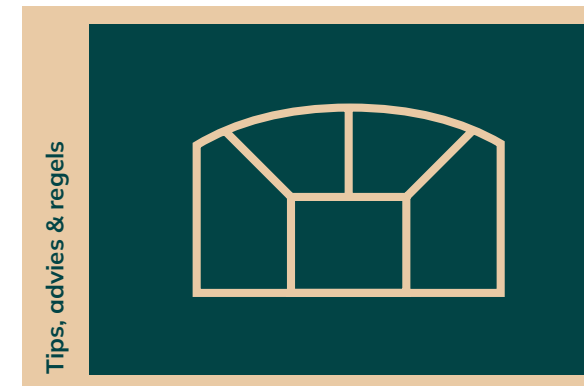
24

Wat komen
die architecten
hier doen?

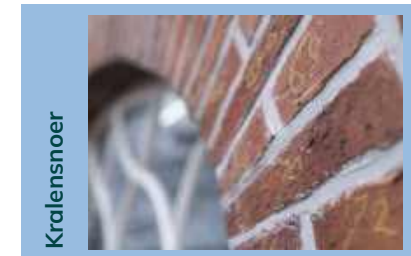
34

Verduurzamen en versterken:
hoe haal je er het meeste uit?

30

INTERVIEW
Riekje Tamminga
Rijksweg 167

40

INTERVIEW
Geja Veldman
Rijksweg 171

VOORWOORD

Ten Post is een prachtig Gronings dorp. Het Damsterdiep dat langs de Rijksweg kronkelt, de mooie oude huizen en boerderijen langs de Eestumerweg, de karakteristieke molen de Olle Widde en het Groninger landschap waar je aan alle kanten van het dorp op uitkijkt. Ten Post heeft karakter en een grote cultuurhistorische waarde. Misschien woont u hier al uw hele leven, of nog maar sinds kort, werd u verliefd op één van de oude woningen of koos u gewoon voor deze plek omdat het hier prettig wonen is.

De laatste jaren staat ook het leven in Ten Post in het teken van de gevolgen van de aardgaswinning, de bevestigingsproblematiek is zichtbaar en loopt dwars door straten en huizen. Het dorp gaat op de schop, bewoners raken verstrikt in regels en procedures en zien door de stapels papier soms geen toekomst meer op de plek waar ze vaak al jaren wonen. De leefbaarheid staat onder druk. Inwoners verdienen daarom een lokale overheid die pal voor ze staat. Het is aan ons om naar onze inwoners te luisteren en ze waar mogelijk bij te staan. Het team Versterken en Vernieuwen, Stut en Steun en onze aardbevestigingscoaches spelen hierin een belangrijke rol.

De versterkingsoperatie vraagt om zorgvuldigheid en vakmanschap, bijvoorbeeld als het gaat om het behoud van de identiteit en het karakter van dorpen als Ten Post. Dat is de reden waarom de gemeente in 2021 Dianne Maas-Flim als bouwmeester versterking heeft aangesteld. In die rol komt ze op voor u en de bewoners van andere dorpen. Mede met haar hulp willen we ervoor zorgen dat we op een goede manier uit de versterking komen. Want die versterking levert namelijk ook kansen op.

Met de subsidieregeling Energieneutraal Ten Post wil de gemeente Groningen een bijdrage leveren om de woningen die buiten de sloop- en nieuwbouwregeling vallen te verduurzamen, een langgekoesterde wens van de duurzaamheidstafel Ten Post. Woningbezitters die hiervoor in aanmerking komen, kunnen een subsidie van maximaal 28.000 euro krijgen. De regeling staat los van de maatregelen die de overheid neemt om mensen met aardbevestigingsschade te helpen. Met de zogenaamde 'maatregel 28 en 29' wil de overheid zoveel mogelijk woningen voor 2035 isoleren, hiermee

wordt de eerste stap gezet richting aardgasvrij wonen. En hoewel het voor u misschien klinkt als nóg meer gedoe, biedt het geld u de mogelijkheid om een duurzame en energiezuinige woning te krijgen. De maatregelen gaan energiearmoede tegen en zorgen uiteindelijk voor een lagere energierekening.

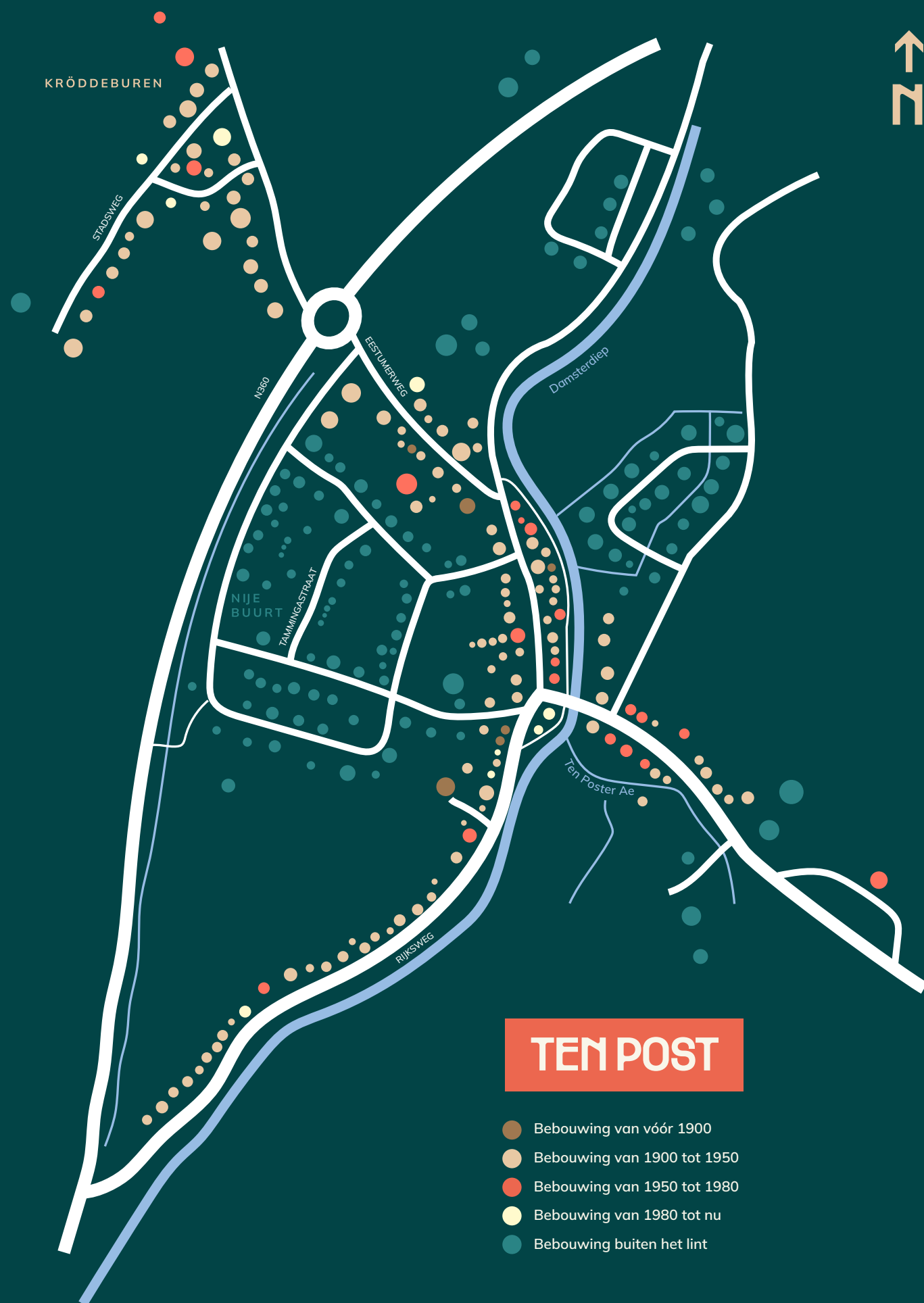
De gemeente wil u goed voorbereiden op wat komen gaat, maar we willen u vooral ook laten zien dat u zelf een belangrijke stem hebt in wat er met uw woning gebeurt. Want ondanks alle bemoeienis van buitenaf: het is en blijft uw huis, ook als de versterking en verduurzaming straks achter de rug is. De meeste mensen hebben weinig verstand van het verbouwen of verduurzamen van een huis, dat geldt misschien ook wel voor u. In dit magazine vindt u naast inspiratie ook praktische tips over het versterken en verduurzamen van uw woning.

Wist u bijvoorbeeld dat u uw huis met goede isolatie niet alleen comfortabeler, maar ook gezonder kunt maken? Daarmee wordt uw leven direct een stukje beter. We laten zien welke mogelijkheden en voordelen natuurlijke materialen bieden en we leggen uit waar u rekening mee moet houden als u gaat verbouwen, verduurzamen of een nieuw huis krijgt. Kortom: met dit magazine helpen we u op weg.

De versterking is een zwarte bladzijde in de geschiedenis van veel Groninger dorpen. Maar tegelijkertijd biedt het versterken en verduurzamen van woningen een grote kans. Als we het goed doen, is Ten Post straks nog gewoon Ten Post – maar dan een stukje sterker.

Inge Jongman
Wethouder Versterking en Herstel

KRALENSNOER

EEN DORPSLINT

OM ZUINIG

OP TE ZIJN

De meeste van de ongeveer 150 woningen die samen het dorpslint van Ten Post vormen, zijn gebouwd tussen pakweg 1900 en 1950. Een paar huizen stonden er al vóór 1900, een ander deel wordt tussen 1950 en 1980 gebouwd, en zo'n tien woningen komen de afgelopen veertig jaar in de plaats van gesloopte oudere panden. Bij elkaar vormen al die huizen een geheel: een snoer met kralen die allemaal anders zijn, maar samen een mooie ketting vormen.

Bij de entree van het dorp, aan de zuidkant, staat langs de Rijksweg een rijtje van tien huizen. Ze zijn allemaal anders, maar wel in dezelfde periode gebouwd: tussen 1920 en 1935. Nummer 121, het eerste huis aan deze kant van het dorp, is het oudste in dit rijtje. De vorm van het dak en de bijzondere ingang van deze woning vallen op, maar verder is het huis sober. Nummer 131 wordt vijftien jaar later gebouwd, dit huis heeft bijzonder metselwerk boven de ramen en onder het dak. Ook de vorm van de woning en de kap zijn anders dan bij de omliggende huizen. De erker met het balkonnetje erboven is een mooi detail. Naast het rijtje van tien wordt op dit moment een nieuw huis gebouwd, daarnaast staat een huis uit 1961. Vanaf nummer 143 begint opnieuw een rij van tien vrijstaande woningen die allemaal tussen 1920 en 1940 gebouwd zijn. Ze laten, samen met het eerste rijtje, goed zien hoe in die tijd elke woning met aandacht ontworpen werd en een eigen karakter kreeg. De bijzonderheid zit in de details, die bij elk huis anders zijn. De

roodbruine baksteen, het formaat van de huizen en de overeenkomsten in vorm en kleur van de daken zorgen ervoor dat de woningen toch bij elkaar passen. Dat zie en voel je door het hele dorp, ook aan de Eestumerweg en in Kröddeburen. Tussen de oudste woningen in staan op een aantal plekken woningen die wat minder oud zijn, of zelfs behoorlijk nieuw. De meest recente toevoegingen, gebouwd tussen 1980 en nu, zijn niet altijd even geslaagd in vorm en uitvoering. Maar het oorspronkelijke dorpsbeeld, en daarmee het karakter van Ten Post, blijft overeind. Een paar panden in het dorpslint van Ten Post zijn rijksmonumenten, zoals de voormalige dorpswinkel aan de Rijksweg 213, de rentenierswoning aan de Eestumerweg 1 en de Hervormde Kerk aan de B. Kuiperweg 14. Daarnaast zijn er twee gemeentelijke monumenten: de voormalige schoolmeesterswoning aan de Eestumerweg 29 en het gebouw aan de B. Kuiperweg 2. Maar los van deze officieel beschermde panden staat Ten Post vol gebouwen die het verdienen om nog heel lang het gezicht van het dorp te bepalen. Huizen om zuinig op te zijn.

Sommige huizen in het dorp lijken wat op elkaar, vooral als ze rond dezelfde tijd gebouwd zijn. Er zitten opvallende woningen tussen, maar ook onopvallende huizen die toch een eigen karakter hebben. Bijna allemaal zijn ze zorgvuldig en met aandacht ontworpen, passend bij hun omgeving en de plek waar ze staan. Als je door Ten Post loopt of rijdt, zie je en voel je hoe de huizen en de ruimte eromheen het karakter en de sfeer van het dorp bepalen. De meeste huizen in Ten Post zijn arbeiderswoningen, middenstandswoningen of kleine dorpsboerderijen. Er staan ook een

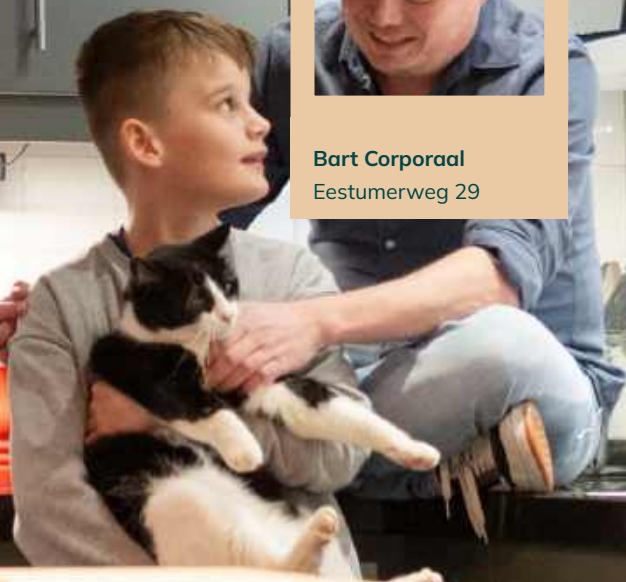
paar grotere rentenierswoningen. De kleinere arbeiderswoningen hebben hooguit één verdieping, de iets ruimere middenstandswoningen soms ook een zolder. Waar de arbeiderswoningen (vooral gebouwd vóór 1930) meestal een eenvoudige, traditionele vorm hebben, zijn de middenstandswoningen (gebouwd tussen 1920 en 1950) gevarieerder. Hun basisvorm wisselt, en ze hebben erkers, balkons of loggia's: overdekte balkons met pilaren, die in de gevel opgenomen zijn. Veel woningen in het dorp zijn typisch Groninger krimp huizen: van voren naar achteren worden ze trapsgewijs steeds breder.

‘DEZE OUDE DAME HEEFT AL
BEHOORLIJK WAT VOOR
HAAR KIEZEN GEHAD,

Bart Corporaal
Eestumerweg 29

MAAR ZE STAAT ER NOG
STEEDS’

Bart Corporaal woont aan de Eestumerweg 29 in Ten Post, in een oude schoolmeesterswoning. Door de jaren heen verbouwde hij veel, maar altijd met respect voor de geschiedenis van het huis. Of zijn huis versterkt moet worden, hoort hij binnenkort – maar hij laat zich er hoe dan ook niet door van de wijs brengen.

Toen Bart Corporaal rond 2002 de eerste keer de woning aan de Eestumerweg 29 binnenstapte, wist hij het meteen: dit ging zijn huis worden. Hij woonde op dat moment in Gouda en had nog nooit van Ten Post gehoord. En van het huis had hij nog niet eens een foto gezien, toen hij er na een tip ging kijken. ‘Maar eigenlijk was ik meteen verliefd. Soms heb je een klik met een gebouw, net als je met een persoon kunt hebben. Het is een gevoel dat je niet kunt beschrijven. Toen ik hier voor het eerst kwam, voelde het meteen heel goed.’

RESPECT VOOR DE GESCHIEDENIS

Als je Barts huis binnengaat, ruik je de geschiedenis. In de hal van de oude schoolmeesterswoning liggen houten planken op de vloer. Als je doorloopt, kom je in de keuken. Een jaar geleden vernieuwde Bart die, zoals hij in dit

huis de afgelopen 20 jaar veel meer verbouwde. Dat deed hij steeds met respect voor de woning, waarvan hij de geschiedenis zorgvuldig uitzocht. Van zijn oude buurvrouw kreeg hij veel mooie, oude foto’s van dit huis. Toen in de jaren tachtig de school zijn deuren sloot, werd deze woning verkocht aan de laatste schoolmeester, weet hij inmiddels. ‘Toen was er al achterstallig onderhoud, ik denk dat dit zich altijd voortgesleept heeft.’ Aan de achterkant van de woning lagen op dat moment oude, poreuze dakpannen. ‘Vanuit het achterhuis keek je dwars door het dak heen, de eerste twee jaar hadden we ook overal potjes en pannetjes staan om water op te vangen.’ Ook de voegen in de buitenmuren waren uitgesleten. Omdat hij de mooie originele kozijnen niet wilde vervangen door nieuwe, restaureerde Bart ze zelf. Hij keek op

‘Als mijn huis versterkt moet worden, moet ik met mensen gaan praten over hoe we daarbij wel het karakter kunnen bewaren’

het internet hoe dat moest. ‘En ik kreeg tips van dorpsgenoten. Want er wonen veel bouwvakkers in Ten Post, dat is handig. Toen we alles netjes geschilderd hadden, zag het er al een stuk beter uit.’ Stap voor stap pakten Bart en zijn toenmalige partner het huis aan. ‘Ik denk dat als wij dat op dat moment niet gedaan hadden, het er nu misschien wel niet meer gestaan zou hebben.’

SERIEUS VERBOUWEN

Nadat Bart rond 2010 zijn hypotheek verhoogd had, was het tijd om alles echt grondig aan te pakken. Hij wilde het huis comfortabeler maken, maar wel zijn oude uitstraling laten behouden. Daarom schakelde hij een architect in die veel ervaring had met het restaureren van oude panden. In het achterhuis werd de nok iets verhoogd, waardoor je sindsdien in dit deel van de bovenverdieping rechtop kunt staan. Alle spanten werden daarbij vervangen en Bart investeerde in goede dakisolatie. ‘Je merkt het verschil tussen het achterhuis en het voorhuis. Als het in de zomer heel warm is, blijft het in mijn slaapkamer heerlijk koel.’ Hij weet dat vroeger het hele achterdeel van het huis open was tot in de nok. Het fungeerde als een soort schuur. ‘Mijn oude buurvrouw vertelde ooit dat er vroeger zelfs dieren stonden.’ Met het aanbrengen van dragende balken kon er een verdieping bovenop komen, met een grote, extra slaapkamer. Bart liet de voegen herstellen en het houtwerk vervangen. Buitenom kwam overal dubbel glas, en het dak en de goten werden vernieuwd. Hij verving de pvc-regenpijpen door zinken pijpen, die beter bij het karakter van het huis passen. ‘Daarmee was de hardware als het ware weer goed.’ Toen een paar jaar later

aardbevingsschade hersteld moest worden, pakte Bart ook de achterkamer aan. Er kwam een houten skelet in, en het oude balkenplafond werd teruggebracht. ‘Eerder zat dat plafond een halve meter lager, direct boven de raamkozijnen. Nu heeft de ruimte weer de kracht die ze vroeger had.’

HUIS MET HISTORIE

De voormalige basisschool die naast de woning van Bart staat, dateert uit 1907. Bart zelf denkt dat zijn huis ouder is dan de school, maar hard bewijs daarvoor heeft hij niet. Doordat het schoolgebouw door de jaren heen een paar keer werd uitgebreid, loopt een van de zijmuren door tot in zijn achtertuin. Precies op die plek werd hij verliefd op het huis. ‘Het was een mooie zonnige dag, ik heb daar een hele tijd in die hoek gestaan en zag mezelf daar wel zitten met een kop koffie. Dit is mijn plekje, dacht ik.’ De keuken, waar we nu zitten, is binnen de fijnste plek voor Bart. Daar hoeft hij geen seconde over na te denken. ‘Ik ben hier 90 procent van de tijd. Het is een centrale plek in de woning, en doordat het plafond wat lager is, voelt het intiemer.’ Hij wijst naar het raam waardoor je de rotonde en de witte molen ziet. ‘Je hebt vanaf hier zicht op de entree van het dorp, dat vind ik ook leuk. En ik hou van koken.’

Met aannemer Veninga, Barts overbuurman, onderzoekt hij of ook in het voorhuis het plafond weer de oorspronkelijke hoogte kan krijgen. ‘Ik weet dat daar ook balken boven moeten zitten. Hoe mooi is het om dat terug te brengen?’ Ergens in de jaren zestig of zeventig timmerde iemand inbouwkasten in de voorkamer. Ze zijn misschien niet origineel, maar Bart laat ze zitten. ‘Dat is ook een erfenis,

die kasten horen nu bij het huis.’

Op de oudste foto's zie je dat Barts woning vroeger lager was, en een ander dak had. En als je nu naast het huis staat, zie je dat de bakstenen bij de bovenste helft van de woning donkerder zijn. Een van de eerste schoolmeesters die er woonde, had veel kinderen, weet Bart, daarom werd het huis opgehoogd en uitgebreid. Een tijd geleden kreeg hij de zoon van de laatste schoolmeester die hier woonde op bezoek. Hij wijst naar de wand tussen de voorkamer en de achterkamer. ‘Hier zat vroeger een deur, wist hij me te vertellen. En waar nu de keuken zit, zat een kelder. Als je in het steegje tussen de school en dit huis staat, zie je inderdaad een dichtgemetseld rond raampje.’

NIET ZOMAAR IETS GEKS DOEN

De aardbevingen in Groningen laten ook Ten Post niet ongemoeid. Aanvankelijk hoorde Bart dat zijn woning veilig was en er dus niets hoefde te gebeuren. ‘Maar vorig jaar kreeg ik een brief dat ze alsnog onderzoek gaan doen.’ Na lang wachten hoopt hij binnenkort eindelijk te horen krijgen of het huis wel of niet

versterkt moet worden. ‘Dan zou voor mij het hele feest alsnog gaan beginnen. En moet ik met mensen gaan praten over hoe we enerzijds het huis kunnen versterken, en aan de andere kant wel het karakter kunnen bewaren.’ Het helpt dat zijn woning, net als de school, is aangewezen als gemeentelijk monument. ‘Ze kunnen hier niet zomaar iets gekks doen, er moet met aandacht naar gekeken worden. Dus in die zin zie ik het traject met vertrouwen tegemoet, al heb ik er geen zin in. Ik voel me in elk geval veilig, dat is ook wat waard. Deze oude dame, zo noem ik haar altijd, heeft al behoorlijk wat voor haar kiezen gehad, maar ze staat er nog steeds.’ Bart zag hoe er een doemsfeer in het dorp kwam te hangen, toen de versterking jaren geleden begon. ‘Ik merkte dat dat voor mij niet goed was. Daarom heb ik besloten me ervoor af te sluiten. Als het zover zou zijn, zou het wel op mijn pad komen. Maar in de tussentijd ben ik wel blijven investeren in mijn huis. Ermee bezig zijn en dingen verbeteren is leuk.’ Hij glimlacht. ‘Ik wil hier gewoon gelukkig zijn.’

TEN POST: BESCHEIDEN DORP VOL KARAKTER

WAT MAAKT TEN POST TOT DE PLEK DIE HET IS? ZIJN HET DE STRATEN, DE HUIZEN, HET LANDSCHAP? OF JUUST ALLES SAMEN? DIT IS, IN HET KORT, HET VERHAAL VAN EEN BIJZONDER DORP.

In Ten Post vind je geen torens, geen bos, geen plantsoen en geen plein, vertelt het Ten Poster volkslied. Het is maar een klein dorpje – zo gaat de tekst die rond 1942 geschreven werd verder – maar daarom niet minder bijzonder. De schrijver van het lied slaat de spijker op z'n kop. Driekwart eeuw later is er eigenlijk niets veranderd. Ten Post is wat gegroeid, dat wel, en heeft een flink aantal nieuwe en nóg nieuwere woningen gekregen. Maar het is nog altijd een bescheiden dorp, zonder poespas. Ten Post mag dan misschien geen echte hoogtepunten hebben, het heeft wel een duidelijk eigen karakter.

DORP OP EEN KRUISPUNT

Ten Post ligt in het gebied Fivelingo, dat eeuwen geleden gevormd werd door de rivier de Fivel. Op de linker overwal, die bestaat uit aangeslibde zeeklei, verschijnt rond de 12de eeuw de eerste bebouwing. Langzaam maar zeker groeit Ten Post uit tot een dorpje. De Stadsweg, een belangrijke middeleeuwse doorgangroute, en het Damsterdiep, een afwateringskanaal dat in de 11de eeuw gegraven is, zijn belangrijke water- en wegverbindingen. Ten Post ligt op de plek waar deze elkaar kruisen. Omdat het gebied direct naast het Damsterdiep door de getijden van de Waddenzee regelmatig overstroomt, ligt

de Stadsweg wat meer landinwaarts. In Groningen staan in de Middeleeuwen veel kloosters, die grote invloed op het landschap en de dorpen hebben. Maar omdat Ten Post geen parochie- of kerkdorp is, telt het lange tijd niet echt mee. Een oude bron heeft het over 'het gehucht onder bij Wittewierum'. Bijna net zo machtig als de kloosters zijn de adellijke families in het gebied. Borgheren maken rondom Ten Post lange tijd de dienst uit. Onder meer de rechtspraak valt onder hun verantwoordelijkheid. In de directe omgeving van het dorp staan eeuwenlang drie borgen: Oldenhuis, Tuwinga en Tamminga. Maar in de

18de eeuw gaat het met de borgheren en hun families steeds minder goed, waarna ze een voor een hun borgen moeten verkopen. De huizen worden afgebroken omdat het bouw materiaal geld opbrengt. Tuwinga houdt het van de vier het langst vol, maar ook deze borg gaat omstreeks 1788 tegen de vlakte.

INVLOEDRIJKE FIGUREN

Een belangrijke figuur in de geschiedenis van Ten Post is Johan Rengers. De borgen Tuwinga en Oldenhuis zijn in de 16de en 17de eeuw zijn eigendom. Rengers schrijft drie uitgebreide boeken over de geschiedenis van de Ommelanden en de stad Groningen. Maar hij is ook een

activist, en is het absoluut niet eens met de manier waarop de stad in die tijd het omliggende gebied domineert. In de 19de eeuw krijgen predikanten veel invloed in het gebied. Een groot deel van de bewoners van Ten Post volgt de leer van dominee Hendrick de Cock, een aanhanger van het calvinisme. De Cock vindt het maar niets dat de hervormde kerk steeds vrijer wordt, en kiest zijn eigen weg. Die eigenzinnigheid zorgt ervoor dat hij niet langer zijn werk mag doen. Toch blijft een groot aantal Ten Posters hem trouw. Het levert een nieuw kerkgebouw in het dorp op, maar ook een scheur in de gemeenschap. Honderd jaar later vindt opnieuw een grote kerkscheuring plaats, deze keer tussen gereformeerden en meer vrijzinnig georiënteerde christenen. Zo speelt het geloof altijd een grote rol in Ten Post.

Industrie is lange tijd een belangrijke economische factor rondom het dorp. Vanaf het midden van de 19de eeuw staan aan het Damsterdiep verschillende steenfabrieken, waaronder één in Ten Post zelf. Veel bewoners werken bij een van die fabrieken, of bij een houtfabriek in de omgeving. Net zoals de kloosterlingen in de Middeleeuwen dat deden, gebruiken de steenfabrieken de kleigrond uit het gebied voor hun bakstenen. De 'knipklei' die ze afgraven bij de Wolddijk bevat bijna geen kalk en krijgt daardoor bij het bakken een rode kleur. Je ziet de rode stenen nog altijd terug in veel huizen in Ten Post. Rondom het dorp liggen boerderijen. Vaak hebben ze bij hun huis een moestuin of een paar stuks vee.

Steenfabrieken maken in de 19de eeuw bakstenen van de 'knipklei' uit het gebied. Die bevat bijna geen kalk en krijgt bij het bakken een rode kleur: dat zie je nog altijd terug in Ten Post

B. KUIPERWEG 15

B. KUIPERWEG 17

HUIZEN LANGS HET DAMSTERDIEP

Ten Post is een lintdorp. De woningen aan de Rijksweg, de Eestumerweg, de B. Kuiperweg en de Stadsweg vormen samen het oudste deel. Opvallend is dat Ten Post van oudsher geen duidelijk centrum heeft, en uit twee delen bestaat. Aan de Stadsweg ontstaat de buurtschap Kroddeburen (later Kröddeburen). Vanaf de 15de eeuw vormt zich langs het Damsterdiep het tweede deel van het dorp. Omdat het jaagpad langs het water de functie als verbindingroute overneemt, wordt de Stadsweg ten oosten van Ten Post nooit helemaal verhard. Je vindt hier tegenwoordig een met gras begroeide dijk met aan weerszijden sloten. Door de toenemende scheepvaart over het Damsterdiep neemt ook het verkeer over het jaagpad (de term komt van het voortjagen van paarden die schuiten

trokken) toe. Het wordt daardoor op een gegeven moment te smal. In het centrum van Ten Post is geen ruimte om het pad te verbreden, omdat de huizen hier dicht aan het Damsterdiep gebouwd zijn. Daarom wordt de weg ter hoogte van de dorpskern verlegd, hij komt achter de bebouwing aan het Damsterdiep te liggen. De woningen aan het water komen met hun achterzijde aan de doorlopende weg te staan. In de huizen aan het Damsterdiep wonen veel kleine boeren, ze worden 'koemelkers' genoemd. Achter hun huis hebben ze een mesthoop. Als het regent, vloeit de mest uit over de lager gelegen Rijksweg. De inwoners van Ten Post worden er gek van en klagen er regelmatig over. Als in 1847 het nieuwe kerkgebouw van de aanhangers van dominee De Cock aan de Rijksweg

gebouwd is, is dat voor de gemeente het moment om de boeren strenge regels op te leggen. Het leidt ertoe dat veel van hen wegtrekken uit het dorp. Hun huizen worden verbouwd of afgebroken om plaats te maken voor nieuwe woningen. Die komen met hun voordeur aan de Rijksweg te staan. Tegenwoordig staan tussen het Jaagpad en de Rijksweg nog altijd een aantal woningen 'rug-aan-rug'.

TEN POST BREIDT ZICH UIT

Halverwege de 19de eeuw groeien de twee dorpsdelen langzaam aan elkaar. Het scheepvaartverkeer over het Damsterdiep leidt tot een snelle uitbreiding van Ten Post. Nadat in 1877 het Eemskanaal gegraven is, verliest het Damsterdiep zijn functie als belangrijke vaarweg. Tussen 1900 en 1940 worden aan de Rijksweg twee keer tien woningen gebouwd. Het zijn vrijstaande huizen met een voortuin, ze liggen een stukje van de weg af. De meeste hebben alleen een begane grond met daarboven een zolder onder een kap. Ook langs de Stadsweg breidt het dorp zich uit met zeven huizen. In deze periode krijgt Ten Post er twee scholen bij: naast de school aan de B. Kuiperweg, die in 1970 wordt gesloopt en verplaatst naar

de Tamingastraat, komt er in 1907 een school aan de Eestumerweg. Het gebouw staat er nog altijd, maar is nu een woonhuis. De andere school wordt in 1935 gebouwd aan de Rijksweg.

In 1958 wordt een nieuwe autoweg aangelegd, als onderdeel van de provinciale weg die tegenwoordig de N360 heet. Een aantal woningen aan de Eestumerweg, die tot dat moment in één lijn doorloopt naar Kröddeburen, moet ervoor gesloopt worden. De autoweg splijt het dorp in tweeën: Kröddeburen komt min of meer los van de rest van Ten Post te liggen. In de jaren zestig krijgt het dorp een nieuwe buurt, met de toepasselijke naam Nije Buurt. Hij wordt gebouwd op de voormalige landbouwgronden tussen het Damsterdiep en de provinciale weg. De buurt krijgt zo'n 140 woningen, een kerk en twee scholen. Omdat het uitkopen van de boeren ten zuiden van de Nije Buurt te duur is, gaan plannen om ook daar nieuwe woningen neer te zetten niet door. Pas veel later, in 2006, krijgt Ten Post alsnog een uitbreiding. Dat gebeurt aan de noordoostkant, ten oosten van het Damsterdiep, met de buurt Vlamoven.

HOOPVOLLE TOEKOMST

In de tijd dat de Nije Buurt gebouwd wordt, beginnen ook de gasboringen in Groningen. Bij Ten Post richt de NAM een cluster in dat tot februari 2018 actief blijft. Zoals veel Groninger dorpen ondervindt ook Ten Post volop de gevolgen van de aardbevingen die voortkomen uit de gaswinning: schade, angst, onzekerheid, frustratie en woede. Op twee plekken aan de rand van het dorp staan zogenaamde wisselwoningen, tijdelijke huisvesting voor bewoners van huizen die versterkt of gesloopt worden. Ze markeren het meest recente hoofdstuk van het verhaal van het dorp. Om dat verhaal een positieve wending te geven, moet de versterking op een zorgvuldige manier uitgevoerd worden. Niet met de nadruk op ingewikkelde processen, techniek en geld, maar op goede oplossingen waarbij de bewoners en de samenhang in het dorp als geheel centraal staan. Daar horen fijne, met aandacht ontworpen woningen bij, die passen bij Ten Post en bij de manier waarop Ten Posters willen wonen. Op die manier krijgt het dorp de hoopvolle toekomst die het verdient.

De autoweg die in 1958 aangelegd

wordt, splijt het dorp in tweeën:

Kröddeburen komt min of meer los van

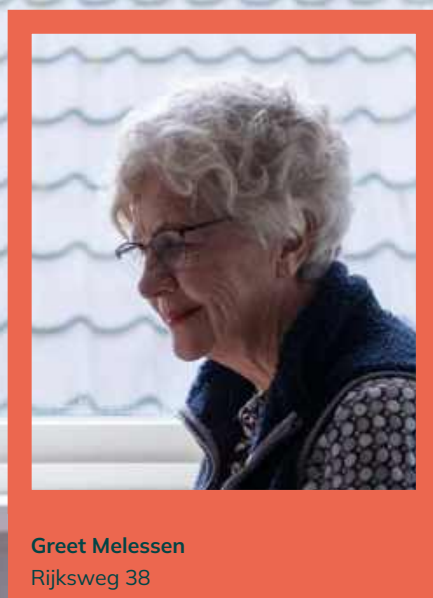
de rest van Ten Post te liggen

BRONNEN:

CULTUURHISTORISCH ONDERZOEK TEN POST, WINNEWEER EN WITTEWIERUM, STEENHUISMEURS, 2018

WEBSITE HISTORISCHE VERENIGING TEN POST EN OMSTREKEN: HVTPEO.BLOGSPOT.COM

'IK MERK HOE FIJN HET
IS OM BIJ HET WATER TE
ZIJN,

Greet Melessen
Rijksweg 38

DAT GEEFT EEN BEPAAALDE ENERGIE'

Greet Melessen verhuisde een paar jaar geleden vanuit de stad naar Ten Post. Daar heeft ze intussen een plek gevonden waar ze niet meer weg wil. Wat de komende jaren precies gaan brengen, weet ze niet, maar in haar kleine huisje aan het Damsterdiep zit ze goed.

'Voor mij is dit het leukste huisje dat er is', zegt Greet Melessen. Haar woning staat aan de Rijksweg 38 in Ten Post, ze woont er nu zeven jaar. De voordeur ligt aan het Jaagpad, direct naast het Damsterdiep. Daarin neemt ze van het voorjaar tot het najaar iedere ochtend een duik. Tijdens die zwemtochtjes ziet ze regelmatig een ijsvogel. 'Ik ben geen echte zwemmer,' verduidelijkt ze, 'ik doe het meer voor mijn gezondheid.' Vanuit haar woonkamer kijkt Greet, over haar kleine voortuintje heen, uit op het Damsterdiep. 'Ik merk hoe fijn het is om bij dat water te zijn, dat geeft een bepaalde energie.'

Voordat ze naar Ten Post verhuisde, woonde Greet in de stad. 'Hartstikke druk was dat, ik was het helemaal zat.' Ze ging op zoek naar een plek waar ze rustig en vrij zou kunnen wonen. Toen ze tijdens een bezichtiging de kleine woning aan het Jaagpad binnenstapte, be kroop

haar door de kleine schaal van het huisje meteen een gevoel van geborgenheid. Ze dacht: hier ga ik wonen.

De woning van Greet is een van de oudste aan het Jaagpad. Hij moet in 1902 zijn gebouwd, zegt de koopakte. Het huis heeft een mooie voorgevel vol details. Ook de vorm is bijzonder, het is een typisch Gronings krimpenshuis met een smallere voorzijde en een breder achterdeel. Van haar buurvrouw hoorde ze dat het een timmermanshuisje is geweest.

AUTHENTIEKE STALRAAMPJES

In het huis zijn tal van oude details te vinden, vertelt Greet als ze ons in de woonkamer een kop thee geeft. De kamer bevindt zich aan de voorkant van het huisje, twee grote ramen verlichten de ruimte. Ertussen bevindt zich een houten haardombouw. Het plafond heeft houten

'Als ik hier zit, ben ik in de rust.

Ik zie hier geen mensen, geen ramen

van buren, alleen de bomen'

balken, geschilderd in gebroken wit. Aan de zuidkant van de woning zijn in een muur de kale bakstenen zichtbaar. Dat was al zo toen Greet het huis kocht, ze heeft het met opzet zo gelaten. 'Je kunt ze wit plamuren, maar dat vind ik zo lelijk. Dit vind ik juist authentiek.' Als we doorlopen naar de eetkamer aan de achterkant van het huis, langs de bakstenen muur en door de smalle keuken, zien we een paar originele stalraampjes zitten. We wijzen er vol bewondering naar, en ook Greet zelf is blij met dat authentieke element. 'Die raampjes wil ik niet kwijt', zegt ze. Ook aan de achterkant van het huis zitten stalramen. De ruimte is daar donkerder, maar niet minder prettig dan de lichte voorkamer.

GENOEG RUIMTE

Als kind woonde Greet op een boerderij in het Westerkwartier, aan het water, voordat ze naar de stad verhuisde. Hoewel ze nu terug is op het platteland,

woont ze naar eigen zeggen heel anders dan destijds in haar ouderlijk huis. Want vergeleken met de boerderij is haar huisje in Ten Post maar klein. Toen haar broers en zussen voor het eerst bij haar thuis kwamen, waren ze dan ook verbaasd over de keuze van hun zus om aan het Jaagpad gaan wonen. Want was hier niet veel te weinig ruimte? Maar van Greet hoeft het niet ruimer. Hoogstens kan het hier en daar wat breder. 'Als het huis een beetje levensloopbestendig is, dan kan ik hier gewoon blijven.'

Naast de eetkamer zit een hal die toegang geeft tot een slaapkamer. Handig, zou je misschien denken, zo op de begane grond, maar Greet gebruikt hem nauwelijks. Ze vindt de ruimte wat te klein en donker, en er kan geen raam open. Het idee dat hier een slaapkamer zit, vindt ze wel prettig, mocht het traplopen op een bepaald moment niet meer lukken. Terug in de woonkamer leidt een

witgelakte houten trap naar boven. Daar, in de kleine gang aan het einde van de trap, zit Greet het liefst. Onder een dakraam in de lage kap staan op een kleine verhoging een bureautje en een stoel. 'Kijk, hier heb ik mijn mooiste ruimtetje.' Alsof haar woonkamer aan het autoloze Jaagpad nog niet kalm genoeg is, vervolgt ze: 'Als ik hier zit, ben ik in de rust. Ik raak niet afgeleid; je ziet hier geen mensen, alleen de bomen.' Aan de achterkant van het huis, op de eerste verdieping, is haar slaapkamer. 'Het is hier stil, hè,' fluistert ze, 'heel stil. In de stad was het altijd herrie.' Aan de voorkant van de bovenverdieping zit een logeerkamer. Je betreedt hem via een klein trappetje en door een oude, witgelakte houten deur met een smeedijzeren klink. Deze ruimte is nog lager, je kunt er bijna niet rechtop staan. 'Pas op, denk om je hoofd', waarschuwt Greet. Tegenover de deur is een raam waardoor je over het pad heen uitkijkt op het water. De zon schijnt erdoor naar binnen en verlicht de kamer, een mooi gezicht. 'Iedereen vroeg me waarom ik hier niet mijn slaapkamer van maakte', vertelt Greet. 'Maar het was mij hier een beetje te laag.'

AFWACHTEN

Toen Greet naar Ten Post verhuisde, hoefde ze weinig aan het huis te doen om het naar haar zin te maken. 'Ik heb wel geschilderd en het allemaal wat opgeknapt. En een nieuwe ketel laten plaatsen, dat soort dingen. Maar de indeling was eigenlijk net zoals hij nu is.' Inmiddels heeft ze wel wat wensen

voor haar huis. Zo zou ze bijvoorbeeld de ornamenten in de woonkamer willen uitlichten door ze een mooie kleur te geven. 'En boven, daar wil ik nog een mooi behangetje hebben.' Ook de keuken moet worden opgeknapt, zodat ze op inductie kan koken. En de hal, waardoor we net de woonkamer binnenkwamen, moet nodig worden geïsoleerd. 'Dat is echt een tochtok.' Toch wacht ze voorlopig met het uitvoeren van dit soort aanpassingen, omdat ze nog niet weet of haar huis moet worden versterkt. Het is tweemaal geïnspecteerd, maar de uitslag van die onderzoeken is nog niet binnen. 'En dan moet je maar afwachten.' Ondanks de scheuren in haar muren maakt Greet zich geen zorgen over de mogelijke versterking van haar huis. Ze schudt haar hoofd. 'Ik zie het wel.' En als ze een heel nieuw huis zou moeten laten bouwen? Wat zou ze dan doen? Verschrikt: 'Oh, maar daar moet ik niet aan denken!' Dat doet ze dan ook niet. Ze is erg gesteld op haar kleine huisje. 'Ik hoef hier niet weg, voorlopig. Ik heb het hier prima naar mijn zin.'

WAT KOMEN DIE ARCHITECTEN HIER DOEN?

Wat gebeurt er als je gedwongen wordt om je fijne, oude huis in te ruilen voor een nieuwbouwwoning? Klaasje Pen uit Overschild maakte het mee. Zij en haar man Bas moesten gaan nadenken over het ontwerp van een woning die ze helemaal niet wilden. Hoe verliep dat proces? Hielp het dat ze een architect inschakelden? En wat was het eindresultaat?

ONGELOOF

Als Klaasje en Bas Pen in 1997 de voormalige dorpswinkel aan de Meerweg 1 in Overschild kopen, weten ze al snel dat ze op die plek oud willen worden. Ook hun kinderen, die dan nog op de basisschool zitten, zijn al snel gek op de woning uit 1910. Bas verbouwt het pand door de jaren heen, waardoor het steeds meer hun huis wordt. Maar op een zwarte dag in 2018 krijgen ze te horen dat datzelfde huis gesloopt moet worden: het zou door de aardbevingen in het gebied niet meer veilig zijn. 'Dan sta je daar een beetje verdoasd te kijken', zegt Klaasje. 'Mensen begonnen te huilen. Er was ongeloof. Je denkt: maar m'n huis is toch goed?' Daarna kwamen al snel de vragen. 'Hoe ga je dat dan allemaal doen en hoe gaat het nu verder? Dat was wel een lastige dag, je kunt je niet voorstellen hoe het is om te moeten accepteren dat ze je huis gaan afbreken.'

'Iedereen schoot in de lach toen die

architecten zich meldden.

Ja ja, het zal wel, dachten we'

ARCHITECTEN ALS ADVISEURS

Terwijl Klaasje, Bas en veel andere bewoners van Overschild de aankomende sloop van hun huis proberen te verwerken, meldt zich een groep architecten in het dorp. Ze noemen zich De Toeverlaat. Hun missie: de bewoners begeleiden in het traject naar een nieuwe woning. Klaasje en haar dorpsgenoten zijn sceptisch, ze hebben de jaren daarvoor al genoeg experts en adviseurs over de vloer gehad. 'Iedereen schoot in

de lach. Ja ja, het zal wel, dachten we. Nu wordt het helemaal mooi.' Al gauw blijkt dat de architecten wel degelijk iets voor de dorpsbewoners kunnen betekenen. Want nadenken over een nieuw huis is niet zo makkelijk, als je daar geen verstand van hebt.

Na de eerste kennismaking in het dorpshuis groeit bij de bewoners langzaam het besef dat deze architecten geen slaatje uit hun problemen willen slaan. Ze willen hen daadwerkelijk helpen, op weg naar een zo goed mogelijk nieuw huis. Dat hoeft geen woning te zijn die door hen ontworpen is, zolang de Schildjers maar goed nadenken over wat ze willen. De architecten ondersteunen hen daarbij, en brengen in beeld wat bepaalde keuzes betekenen voor het huis zelf en voor het dorp. 'Ik herinner me nog het eerste gesprek', zegt Klaasje. 'Ze vroegen ons wat we wilden. Maar we hadden al wat we wilden! Als het om een nieuw huis ging, konden we helemaal niet bedenken wat voor wensen we hadden.' Drie maanden lang worden Klaasje en Bas begeleid door architect Rob Hendriks. Ze merken dat hij meedenkt en echt probeert te helpen. Samen praten ze over wat er mogelijk is, en vooral over hoe die nieuwe woning een zo fijn mogelijk huis kan worden. En langzaam maar zeker dringt tot hen door dat deze nare situatie ook kansen biedt.

OPDRACHTGEVERS TEGEN WIL EN DANK

Met hulp van De Toeverlaat nemen Klaasje en Bas de beslissing om in eigen beheer een nieuwe woning te laten bouwen, en daarbij de hulp van een architect in te schakelen. Want één ding is duidelijk: zelf hebben ze geen idee hoe

je dit aanpakt. Ze komen uit bij Sjoerd Tasseron van architectenbureau DAAD. Tijdens de eerste kennismaking merkt de architect dat zijn opdrachtgevers op een open manier aan het traject beginnen en graag de samenwerking met hem aangaan. 'Er moet een klik zijn om van één plus één drie te maken', zegt Sjoerd. 'Bij Bas en Klaasje voelde ik al snel dat dat goed zat.' Het nieuwe huis moet geen kopie van het oude worden, maar wel een vergelijkbare uitstraling krijgen. En het moet passen op de plek, zoals de oude woning dat ook deed. 'Ik wilde in het nieuwe huis m'n oude huis nog kunnen aanraken', zegt Klaasje. 'En dat als ik de hoek van de straat om zou komen, ik zou denken: ah, daar is m'n huis.' Met dat uitgangspunt willen ze hoe dan ook een aantal originele elementen uit hun oude woning meenemen naar de nieuwe.

Sjoerd kijkt naar de specifieke stijkenmerken van de voormalige dorpswinkel, naar de kleuren en materialen en naar de sfeer van de typisch Groningse woning. Klaasje en Bas zijn opdrachtgevers tegen wil en dank, beseft hij maar al te goed: ze

'Het metselpatroon in de voorgevel staat

symbool voor wat er met ons gebeurt. Ons

hele leven wordt over de kop gegooid'

zitten helemaal niet te wachten op wat hen nu overkomt. Daarbij weten ze niet wat er bij het ontwerpen van een huis komt kijken en hebben ze geen idee hoe alles eromheen in z'n werk gaat. De architect neemt daarom uitgebreid de tijd om samen met hen helder te krijgen hoe het nieuwe huis eruit moet

gaan zien – meer tijd dan hij daarvoor zou nemen bij een doorsnee klus. Sjoerd ontwerpt verschillende varianten van de nieuwe woning. Zo krijgt hij voor zichzelf scherp wat de mogelijkheden zijn, maar zet hij ook zijn opdrachtgevers aan het denken. 'Ontwerpen is geen trucje, maar een proces waar je samen aan begint', legt hij uit. 'Je moet als architect mensen meenemen in het verhaal, laten zien hoe het kan gaan worden en welke keuzes en consequenties er zijn. Dat is bij particuliere opdrachtgevers altijd belangrijk, maar hier misschien nog wel meer.' 'Normaal gesproken duurt het ontwerpen van een huis ongeveer een half jaar, denk ik', zegt Klaasje. 'Maar ik geloof dat wij wel anderhalf jaar in dat circus gezeten hebben. En ik denk dat Sjoerd bij tijd en wijle doodmoe van ons geworden is.' Toch komt stukje bij beetje het ontwerp tot stand, en begin 2022 is het huis klaar.

RUIMTE VOOR VERBETERING

Klaasje en Bas kregen de kans om het nieuwe huis precies te laten worden zoals zij wilden. Dat was misschien wel het enige echte voordeel van de hele situatie. 'Je hebt de ruimte om dingen te verbeteren', legt Sjoerd uit. 'Het oude huis was op een organische manier gegroeid, waardoor sommige dingen op een onlogische plek zaten. Er was geen vrije achterom en de tuin lag niet ideaal. Binnen in het huis zaten allerlei hoogteverschillen en trapjes, met het oog op hun toekomst is het nu een levensloopbestendige woning geworden. En de schuur en het huis hebben we teruggebouwd als één volume, in plaats van twee aparte gebouwen. Daardoor komt er meer zonlicht binnen. En ook de energierekening wordt in deze woning fors lager, natuurlijk.'

DE OUDE WONING VAN
KLAASJE EN BAS
FOTO: DAAD ARCHITECTEN

IN HET NIEUWE HUIS ZIE JE
ELEMENTEN VAN HET OUDE TERUG
FOTO'S: RONALD ZIJLSTRA

Het nieuwe huis doet denken aan de gesloopte woning, maar dan in een eigentijdse uitvoering. Het heeft een puintdak en gevels van rode Groninger baksteen. In de gevels zitten speklagen: horizontale banden van natuursteen. In de plint van het huis, onderin de voorgevel, zijn bakstenen schots en scheef gemetseld. Het lijkt bijna een slordigheid, maar dat is het niet. Sjoerd wees Klaasje en Bas erop dat ze de bakstenen van hun oude voorgevel prima konden gebruiken voor het nieuwe huis. 'Dus hebben we eigenhandig die oude stenen stuk voor stuk uitgebikt, totdat we er een stuk of 2000 over hadden', zegt Klaasje. De basis van het nieuwe huis wordt zo gevormd door de stenen van het oude. 'Het chaotische metselpatroon staat symbool voor wat er met ons gebeurt. Ons hele leven wordt over de kop gegooid en door de war geslingerd. Ik vind het zelf een mooie metafoor.' Sjoerd is blij met hoe de woning geworden is, en ook met de opvallende voorgevel. De natuurstenen speklagen zijn een verrijking, vindt hij. 'Bij het oude huis was dat goedkoop pleisterwerk. Dat is een mooie verbetering, iets dat ook na tientallen jaren nog mooi blijft. Eigenlijk is het nieuwe huis, al met al, nog mooier geworden dan het oude.'

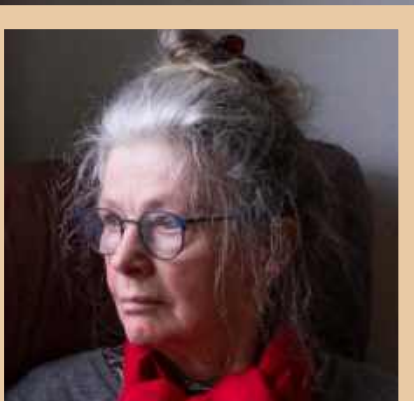
UIT EEN MOERAS GETROKKEN

In het woongedeelte van Klaasjes huis is het open en licht. 'Een van de eerste dingen die ik bedacht, toen ik hoorde dat we een nieuw huis moesten gaan bouwen, was dat ik wilde proberen de zon in huis te krijgen. Dat misten we een beetje in onze oude woning.' Grote ramen, twee schuifpuien en een vide brengen die wens in vervulling. De trap naar de eerste verdieping is gemaakt

van het hout van de oude schuur. Aan de voorkant van het huis zit de slaapkamer, met een aangrenzende badkamer. Als ze minder mobiel worden, hoeven ze geen trappen meer op, zoals in het oude huis wel moest. In de wand tussen de slaapkamer en de badkamer zitten de schuifdeuren die in de suite van de oude woning zaten. Het geluid van de deuren herinnert Klaasje aan haar oude huis. Aan de achterkant, tegen het huis aan, zit de nieuwe schuur met daarin de werkplaats van Bas. Klaasje weet inmiddels dat een architect meer doet dan mooie tekeningen maken. Sjoerd stond tijdens het hele proces naast hen, en eerder was Rob Hendriks namens De Toeverlaat een waardevolle adviseur. 'De architecten die hier kwamen, liepen tegen alle muren op waar wij ook al jaren tegenop liepen. Maar ze hebben wel doorgezet, dat verdient absoluut een pluim. Ze hebben ons als bewoners uit een moeras getrokken.'

In het voorjaar van 2022 verlaten Klaasje en Bas hun tijdelijke woning in Bedum en trekken ze definitief in hun nieuwe huis. Daarmee sluiten ze een periode af van zeven jaar verdriet, onzekerheid, onrust en spanning. 'De behoefte om een nieuw huis te bouwen, hebben we nooit gehad', zegt Klaasje. 'En het proces dat we nu achter de rug hebben, de hele toestand en alle keuzes die je moet maken, is daarvan precies de reden. Maar we hebben een prachtig huis teruggekregen en mogen onze handen dichtknijpen, daar zijn we heel blij mee. Sjoerd heeft helemaal begrepen wat we wilden, zelfs als wij niet goed konden uitleggen wat we precies wilden. Daar neem ik m'n petje voor af.'

'IK VIND DE KOMENDE TIJD SPANNEND,

Riekje Tamminga
Rijksweg 167

EN ZOU DE VERSTERKING VEEL LIEVER OVERSLAAN'

Riekje Tamminga en haar man Dolf wonen aan de Rijksweg 167 in een boerderij uit 1836. Met veel geduld knapten ze die de afgelopen 40 jaar op – en daar zijn ze nog steeds mee bezig. De komende jaren gaan ze een ingrijpende versterking tegemoet, die alles in een nieuw licht plaatst.

Riekje Tamminga staat in de keuken van de grote, oude boerderij waar ze met haar man Dolf woont. Hun huis staat aan de Rijksweg, maar ligt een eindje van de straat af: je moet even stilstaan om het te ontdekken. Wie met de auto het dorp in of uit rijdt, mist het geheel. Vanaf de provinciale weg, 250 meter verderop, heb je beter zicht op het erf. Vanaf die kant lijkt de boerderij opgeslokt te zijn door het dorp, maar op het erf en binnen in het huis voelt dat anders. Het gebouw staat op een verhoogde boerderijplaats. Als je uit het raam kijkt, zie je het land duidelijk aflopen.

BOUWVAL

Als we binnenkomen, staat op het fornuis een pannetje waar uitjes langzaam in fruiten. De geur heeft de keuken overgenomen. In 1981 kochten Riekje en Dolf de in 1836 gebouwde boerderij, vooral vanwege de ruimte die de plek

biedt. Er zit een schuur bij, en er zijn twee zolders. Ook de werkplaats van Dolf, die orgelbouwer is, bevindt zich op het erf. 'Het was een bouwval toen we het kochten, van de fundamenteën was bijna niks meer over', blikt Riekje terug. De vorige eigenaars sloopten, waarschijnlijk zonder te beseffen wat ze deden, een deel van de dakconstructie. Dat moest hersteld worden, en daarnaast was er een hoop achterstallig onderhoud. 'Hoewel we wisten waar we aan begonnen, hadden we misschien niet in de gaten hoe erg het echt was', zegt ze glimlachend. Dat haar man een bouwkundige achtergrond heeft en zelf kan metselen en timmeren, maakte dingen makkelijker. Hij deed veel zelf, of met wat hulp. Een aannemer nam de meest ingewikkelde ingrepen voor zijn rekening. Een jaar lang verbouwden ze de boel, om het een beetje bewoonbaar te krijgen.

Pas toen dat zover was, verhuisden ze vanuit Lellens hierheen. In de 40 jaar daarna bleven ze de boerderij herstellen, opknappen en verbouwen. Omdat hun zoon een spierziekte had, maakten ze het huis rolstoeltoegankelijk. 'Al met al was het een grote verbouwing. We namen grotendeels de oude fundamenten als uitgangspunt, maar later bleek dat ook die eruit moesten. Dus we hadden het achteraf wat praktischer kunnen indelen.' De meeste gevels van de boerderij zijn intussen opnieuw opgemetseld, bij de achtermuur gebeurde dat niet zo lang geleden tijdens het herstellen van aardbevings schade. Om de oorspronkelijke staat te behouden, bikten ze de oude stenen voorzichtig los, om die daarna opnieuw te plaatsen. Zo bleef het karakter van de boerderij overeind.

BIJZONDERE PLEK

Tijdens de verschillende fasen van de verbouwing probeerden Riekje en Dolf zoveel mogelijk originele details te behouden. 'Ik vind het bijzonder dat we hier op een oude, historische plek wonen.' De vorige bewoners hadden niet altijd

dat besef. 'Ze lieten er bijvoorbeeld een voorgevel in zetten met de verkeerde afmetingen.' Bij dit type boerderij zitten oorspronkelijk bovenin de gevel twee kleine raampjes, legt ze uit, met daaronder asymmetrisch nog twee ramen. 'Dat asymmetrische is nu weg, dat vind ik jammer.' In de achtergevel zitten grote schuurdeuren met aan de bovenkant een boog. Een vorige bewoner had daar een rechte betonbalk in gezet, maar Riekje en Dolf ruilden die weer in voor de originele vorm. Ook de oude stalramen plaatsten ze weer terug.

Met name Dolf vindt de geschiedenis van het gebied interessant. In zijn vrije tijd doet hij er onderzoek naar. Daarmee begon hij toen duidelijk werd dat de boerderij versterkt moest gaan worden. 'Er loopt nu een proces om uit te dokteren of dit karakteristieke pand een gemeentelijk monument zou kunnen worden.' Dat het een forse versterking wordt, is zeker. En na decennia met bloed, zweet en tranen, maar ook met liefde en aandacht aan de boerderij gewerkt te hebben, willen Riekje en

'Dit is 's zomers zo'n heerlijke plek,
en 's winters zie je de zonsondergang.
Het uitzicht is elke keer anders'

Dolf niet laten gebeuren dat het alsnog verpest wordt. 'Want er wordt tijdens de versterking veel verpest in dit gebied. In Lellens staat een mooi oud huisje dat een grote kunststof dakgoot heeft gekregen. Dat is geen gezicht.' Op andere plekken zagen ze hoe aannemers de bouw van woningen verkeerd aanpakten. 'Zulke dingen moeten echt voorkomen worden.' Bij de boerderij moet het anders, een stuk zorgvuldiger vooral. Doe je dat niet, dan is iets bijzonders voor altijd weg. 'Daarom hebben we er een architect bij gevraagd die het hele traject zal begeleiden en ons bij alles helpt.' Net zo belangrijk als de hulp van een architect is dat je genoeg geld krijgt om je huis op een goede manier te versterken of herbouwen, vindt Riekje: 'We hoorden laatst dat ergens een boerderij was afgebroken, maar dat het budget om hem weer op te bouwen te klein was. Dus dan zit je daar, zonder huis.'

BOOMSTAM IN DE KEUKEN

Riekje had vroeger een kantoorbaan, maar stopte met werken om haar zoon te kunnen verzorgen. De laatste decennia bracht ze vooral in en om de boerderij door. De keuken is de plek waar ze zich het prettigst voelt. Het is een fijne, warme plek waar je de historie van de boerderij voelt en een mooi uitzicht op de omgeving hebt. Links van het aanrecht staat een grote, ronde houten kolom. Een boomstam eigenlijk, hij hoort bij het geraamte van de boerderij. Er zitten meerdere verflagen overheen, in rood, zwart en wit, die

samen een gespikkeld patroon vormen. Het doet denken aan een schilderij van de Amerikaanse kunstenaar Jackson Pollock. 'Heel grappig,' zegt Riekje, 'als je goed kijkt zie je er allerlei gezichten in.' Aan de muur hangt een ingelijste afdruk van een tekening die een schoolmeester uit het dorp ooit maakte, je ziet er de achterkant van de boerderij met de ronde schuurdeuren. Of de boerderij een beschermd of monumentale status krijgt, bepaalt deels hoe het versterkingsproces zal verlopen. Tijdens dat proces willen ze van de gelegenheid gebruik maken om de voorgevel in zijn originele staat terug te brengen. We lopen naar de voorkamer. Daar zijn ze weinig, zegt Riekje: omdat de gevel slecht gemetseld is, is het er in de winter koud. Ze wijst naar het plafond: 'Hier zat vroeger een bedstede, je ziet daar nog een balk. En dat raampje daar, dat had niet in de gevel gemoeten, dat is niet origineel. Oorspronkelijk zat in de bedstede een klein raampje.' Tegenover elkaar, aan twee wanden, hangen grote portretten van de overgrootmoeder en -vader van Dolf. Op een kast staan kleinere, bijna net zo oude foto's van de familie van Riekje, uit Lellens. Als ze eerlijk is, was ze in 1982 liever daar blijven wonen. Maar uiteindelijk vonden ze in Ten Post een fijne leef- en werkplek.

WEGGAAN DOE JE NIET ZOMAAR

Toen Riekje en Dolf in Ten Post kwamen wonen, werden in de Jan Zijlstraat nieuwe huizen gebouwd, op een steenworp afstand van de boerderij. De

afgelopen jaren zagen ze hoe diezelfde huizen weer afgebroken werden, en er weer nieuwe neergezet werden. Ondertussen houdt de boerderij het al bijna tweehonderd jaar vol. Riekje voelde zich hier nooit onveilig, en alles rondom de aardbevingen ging tot nu toe grotendeels aan haar voorbij. Stiekem hoopte ze dat het vanzelf over zou waaien. 'Maar de komende tijd gaat er veel veranderen. Ik vind het spannend, en zou het veel liever overslaan. Als alles klaar is, zijn we waarschijnlijk over de tachtig, en kunnen we niet zo veel meer. Dat je daarmee je leven afsluit, dat vind ik een naar idee.' Met de wijsheid van nu vraagt ze zich weleens af of ze de boerderij niet beter hadden kunnen verkopen. 'Maar aan de andere kant is dit 's zomers zo'n heerlijke plek. En 's winters zie je de zonsondergangen. Het uitzicht is elke keer anders. Om dan te zeggen: we gaan weg – dat doe je ook niet zomaar.' Ze wijst uit het raam. 'Daar wordt een nieuwe woning gebouwd, ook in het kader van de versterking. Die wordt eigenlijk iets te groot, dat past niet goed in het beeld van de straat. En een eindje verderop in het dorp komt een cataloguswoning. Zonde, mensen weten vaak niet wat er mogelijk is. Het moet beginnen bij een architect die een beetje feeling met de plek heeft. Je kunt het echt op een goede manier doen, als je er mensen over na laat denken die er verstand van hebben.'

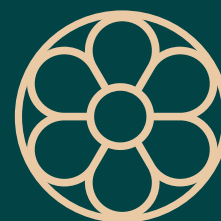

'MET TEAMWORK KUN JE GEWELDIGE DINGEN BEREIKEN'

BOUWMEESTER VERSTERKING DIANNE
MAAS-FLIM KOMT OP VOOR BEWONERS

Wanneer je als bewoner voor een versterking of zelfs voor de bouw van een nieuwe woning komt te staan, is de kans groot dat je nog nooit nagedacht hebt over wat voor huis je zou willen. Of over wat een versterking precies voor je betekent. Dianne Maas-Flim, bouwmeester versterking bij de gemeente Groningen, steekt een helpende hand uit.

Bouwmeester versterking Dianne Maas-Flim beoordeelt namens de gemeente Groningen de kwaliteit van bouw- en versterkingsplannen. Haar opdracht: zorgen dat mensen in veilige, goede huizen wonen, die passen op de plek waar ze staan. De afgelopen jaren zag ze voor welke dilemma's bewoners van het aardbevingsgebied komen te staan, en met welke ingewikkelde processen ze te maken krijgen. Met dit magazine, gemaakt op haar initiatief, wil ze de bewoners van het Ten Poster dorpslint advies en inspiratie geven.

Voor bewoners van het aardbevingsgebied die voor een versterking staan, of zelfs een nieuw huis moeten laten bouwen, gaan dingen anders dan voor wie in bijvoorbeeld Meerstad een kavel koopt. In dat tweede geval kies je bewust voor nieuwbouw. Je krijgt een handleiding mee met alles wat nodig is om een plan te maken. De eisen, regels en procedures staan keurig op een rij. Maar in het aardbevingsgebied gaat het anders. Daar ligt geen folder voor je klaar. En er is ook geen lege kavel: de huizen staan er al. 'Ik gebruik de vergelijking met Meerstad vaak om duidelijk te maken wat er ongevraagd op bewoners afkomt', vertelt Maas-Flim. 'Hoe vaak gaat je huis nou volledig op de schop? Hoeveel mensen bouwen überhaupt hun eigen huis? Als je het al doet, dan hooguit één keer in je leven. In het aardbevingsgebied heeft niemand gevraagd om de versterking, laat staan om een nieuwe woning. Je houdt van je huis zoals het is. Je houdt van de plek waar je woont, van het uitzicht en van de omgeving.' Ze vindt het belangrijk dat bewoners goed en vooral deskundig geholpen worden. Om te beginnen moeten ze op tijd alle informatie krijgen die nodig is. En minstens zo belangrijk is dat bewoners iemand naast zich krijgen

die weet hoe bouwen en ontwerpen werkt. Een goede architect, dus.

EEN ARCHITECT AAN JE ZIJDE

Vanaf haar aanstelling als bouwmeester versterking vraagt Maas-Flim aandacht voor de rol van architecten. 'We vergeten dat de versterkingsopgave eigenlijk gewoon een ontwerp is. Dat zou het in elk geval moeten zijn. Architecten zijn gewend om wensen en eisen te vertalen naar een goed ontwerp. Ze helpen bewoners om de juiste keuzes te maken, voor de korte en de langere termijn. Ook kunnen ze een goede inschatting maken van wat je kunt doen met het budget dat je hebt. Dat is hun vak. En dan hebben ze ook nog eens volop bouwkundige kennis.' Architect zijn betekent niet dat je automatisch uit de voeten kunt met de versterking. Er is specifieke kennis en kunde voor nodig, die heeft niet iedereen. Je hebt te maken met eeuwenoude dorpen en met erfgoed. Met procedures die vaak ingewikkeld zijn. En niet in de laatste plaats moet je als architect omgaan met de emoties van bewoners. In negen van de tien gevallen zouden die het liefst alles houden zoals het is. En geef ze eens ongelijk, in dit prachtige gebied. Maas-Flim: 'Je moet als bewoner echt een goede match met een architect hebben. Daarom adviseer ik mensen altijd om eerst kennis te maken met een aantal architecten. Je hoeft echt niet verliefd op elkaar te worden, maar een goed gevoel is belangrijk. Ook moet je weten wat voor architect je precies nodig hebt, en waar hij of zij goed in is. Zo is het verbouwen van een monumentale 19de-eeuwse boerderij echt wat anders dan een huis uit de jaren 30.' Vanuit haar rol als bouwmeester kan Maas-Flim bewoners helpen bij het maken van die keuze. 'Met liefde denk ik mee over architecten waarmee bewoners het

best 'op date' kunnen. Ook mijn collega-bouwmeester binnen de NCG, Enno Zuidema, doet dat gegarandeerd graag.'

SAMENWERKEN ZORGT VOOR BETERE PLANNEN

Dat de aanpak werkt, blijkt uit de groep Groninger architecten die zich in 2018 verenigden onder de naam De Toeverlaat. Ze hebben hart voor het gebied en wilden zich daar graag voor inzetten. Daarom gingen ze aan de zijde van bewoners staan en keken ze samen naar de kansen en mogelijkheden. Dat leidde tot goede plannen, waarvan inmiddels een aantal is uitgevoerd. In dit magazine staat het verhaal van Klaasje en Bas Pen, een goed voorbeeld. De grote kracht van de aanpak van de Toeverlaat-architecten is dat ze van de eerste schets tot en met de oplevering betrokken blijven. Ook de pilot Architect aan Zet van de gemeente Groningen laat zien dat het anders kan (zie kader). Onder bepaalde voorwaarden kunnen bewoners, op basis van vertrouwen, samen met een goede architect vergunningsvrij bouwen. Die aanpak komt de kwaliteit ten goede en zorgt ervoor dat huizen sneller gebouwd worden.

DE WEG NAAR HET LOKET

Uit de praktijk weet Maas-Flim dat het in de versterking lang niet altijd goed gaat, zelfs als de bedoelingen wel goed zijn. 'Vaak komt dat door een verkeerde afslag vroeg in het proces. Als het daar niet goed zit, blijft zo'n valse start je achtervolgen.' Een van haar collega's vatte het laatst treffend samen: 'Problemen voorkomen? Bel dan op tijd met 14050.' Dat is het nummer van het Loket Bouwen en Wonen van de gemeente Groningen. Ze kunnen daar voor ieder adres binnen de gemeentegrens precies vertellen wat de kaders en eisen zijn. Is je huis een

monument? Is het karakteriek? Staat het in een beschermd dorpsgezicht? En zo ja, wat betekent dat dan? 'Eigenlijk kun je hier al je vragen rond bouwen, bestemmingsplannen, welstand, cultuurhistorie en meer kwijt. Toch worden ze bij het loket maar heel weinig gebeld. Bewoners zijn er nog niet genoeg bekend mee. Daarom staan we nu eens per maand, met de medewerkers van het loket, op locatie in Ten Boer. Daar kun je als bewoner een afspraak maken.'

Door een architect in te schakelen, hoeven bewoners niet alles alleen te doen, zegt Maas-Flim. Dat neemt veel stress en zorgen weg. 'Na een geslaagde date kan 'jouw' architect helpen om alle informatie goed op een rij te krijgen. Zeker architecten die al ervaring hebben in de versterking weten de weg. En natuurlijk kunnen bewoners met mij of een van mijn collega's een afspraak maken. In zo'n overleg lopen we dan alles door. Zo voorkomen we verrassingen en onnodige vertragingen.'

'Bewoners kunnen met mij

of een van mijn collega's

een afspraak maken.

Door alles na te lopen,

voorkomen we verrassingen

en onnodige vertragingen'

KENNIS EN KUNDE

De ene versterking is de andere niet. De impact en omvang van het werk verschilt enorm, helemaal als het om individuele woningen gaat. In het meest ideale geval hoeft er niet zoveel te gebeuren en zijn bewoners klaar met een goede aannemer. Maar de versterking kan ook ingrijpend zijn, met in het uiterste geval een compleet nieuw huis. 'Bij

ingrijpende versterkingen of nieuwbouw is de inzet van een goede architect het allerbelangrijkst', zegt Maas-Flim. 'Als bewoner heb je die kennis en kunde gewoon nodig. Niet alleen om zeker te zijn dat je een plan maakt dat ook *kan* en *mag*, maar ook om te zorgen dat je recht doet aan jezelf en aan de omgeving.' Het aardbevingsgebied heeft een rijke geschiedenis, met eeuwenoude dorpen in een nog ouder landschap. 'Wat zo bijzonder is, is dat je alle tijdlagen terugziet. Dat gaat van de 13de-eeuwse kerken tot de uitbreidingswijken van na de Tweede Wereldoorlog. Ieder dorp is geleidelijk gegroeid. Dat zie je ook aan het dorpslint van Ten Post. Er staan allemaal verschillende huizen uit verschillende tijdperiodes. Toch zijn ze familie van elkaar. En precies dat zorgt voor waarde. Dat is waar bewoners bewust of onbewust van houden. Het geeft eigenheid en identiteit. Als je alles sloopt en in korte tijd vervangt, ben je dat geheugen gewoon kwijt.'

De verhalen van een dorp zitten ook in de woningen zelf, legt ze uit. 'Zeker de oudere woningen zijn vaak verbouwd, uitgebreid en aangepast. Die sporen kun je voelen, ze zijn bepalend voor het karakter. Ook dat raak je allemaal kwijt bij nieuwbouw. Ook de details en het vakmanschap dat in de bestaande huizen zit, krijg je nooit meer terug. De stenen, de voegen, de dakgoten – hoe klein details soms ook zijn: dat doen of kunnen we tegenwoordig niet meer. Daarom is het bij complete nieuwbouw ook belangrijk om niet gewoon maar iets terug te bouwen dat lijkt op wat er stond. Voeg liever iets toe dat past bij de omgeving en de plek, maar dat ook een mooie nieuwe laag toevoegt aan de geschiedenis.' Hoe je dat doet, kun je als bewoner natuurlijk meestal niet zelf bedenken. Maar met de hulp van een goede architect kom je er.

UIT DE STRESS

Binnen de versterking is het slim om te kiezen voor hybride oplossingen, vindt Maas-Flim. 'Samen met je architect kun je proberen tot een alternatief te komen voor het slopen van je huis. Natuurlijk begrijp ik dat bewoners op een gegeven moment zoiets hebben van: doe maar nieuwbouw. Dan lijkt een huis uit de catalogus van de aannemer een goed compromis, hoeveel ze ook van hun bestaande huis houden. Ze willen gewoon uit de stress zijn. En dat snap ik heel goed.' Toch is er een andere uitweg, door vroeg in het proces samen met je architect de mogelijkheden te verkennen. Wat kun je doen met je versterkingsbudget? Is het mogelijk om toch een deel van het oude huis te laten staan en daar nieuwbouw aan toe te voegen, om zo de waarde en identiteit vast te houden? Maas-Flim: 'Met zo'n aanpak kun je meteen ook breder kijken. Valt de versterking bijvoorbeeld te combineren met andere wensen die je hebt? Met een vorm van verduurzaming of het wegwerken van achterstallig onderhoud? En, niet onbelangrijk: wat kun je samen doen, bijvoorbeeld met de burens of bewoners verderop aan het lint? Op die manier kan iets waar niemand ooit om gevraagd had toch tot iets moois leiden.'

Natuurlijk is het inschakelen van een vakkundige architect geen wondermiddel, besluit ze. 'Op basis van een goed plan kan een aannemer met liefde voor z'n vak echt wonderen verrichten. Uiteindelijk gaat het om vertrouwen, vakmanschap en het maken van de juiste keuzes. De mooiste projecten zijn altijd het resultaat van teamwork. Dan kun je geweldige dingen maken, of je nu een groot of een klein budget hebt. Dat gun ik Ten Post ook.'

Voor

VERDUURZAMEN

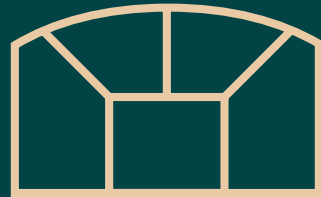
bestaat geen universele aanpak: elk huis is verschillend in vorm en energiehuishouding. Een architect kijkt bij een verduurzaming of verbouwing goed naar hoe u woont, en hoe u uw huis gebruikt, en maakt een plan op maat.

Door uw huis goed te

ISOLEREN

verbruikt u minder energie en hebt u minder installaties nodig. In de winter is de woning sneller en langer warm, in de zomer blijft het langer koel.

Isolatie met steenwol of glaswol werkt als een ouderwetse regenjas. Kou blijft buiten, maar binnen wordt het warm en vochtig. Natuurlijk of

BIOBASED

isolatiemateriaal laat overtollig vocht en warmte wegtrekken, zoals bij een moderne Gore-Tex-jas.

Als u met natuurlijke materialen isoleert, kunt u uw huis

DAMP-OPEN

maken. Dat betekent dat de woning op een natuurlijke manier 'ademt'.

Glaswol en steenwol kunnen in elkaar zakken als er te veel vocht bij komt, daarmee verliezen ze hun isolatiewaarde. De isolatiekwaliteit van

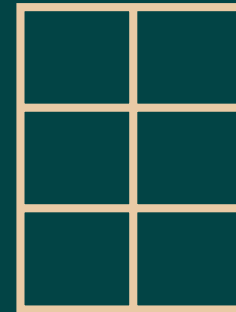
NATUURLIJKE MATERIALEN

blijft goed, ook in vochtige omstandigheden.

Een huis dat met natuurlijke materialen gebouwd, bekleed of geïsoleerd is, heeft een gezonder

BINNENKLIMAAT

Dat voelt u in alles.

Natuurlijke isolatiematerialen zijn op veel plekken verkrijgbaar. Bij een professionele bouwmarkt vindt u isolatieplaten van bijvoorbeeld

VLAS OF HENNEP

Ook het inblazen van houtsnippers is bij nieuw- of uitbouw een goede methode.

Installatietechnische oplossingen zijn lang niet altijd de beste. Soms zijn ze niet eens nodig!

Als u verduurzaamt met natuurlijke materialen, worden uw

ENERGIEKOSTEN

lager.

Het wordt in Nederland steeds warmer. Daarom is het

KOELEN

van uw huis in de nabije toekomst het belangrijkste. Natuurlijk isolatiemateriaal kan warmte beter en langer opnemen, en het in de koele nachten afgeven.

Uw huis blijft zo koel dat u geen airconditioning nodig hebt.

ARCHITECT AAN ZET

Moet uw huis versterkt of herbouwd worden, en hebt u daarvoor een budget gekregen? Het is goed om te weten dat dit bedrag uit verschillende 'potjes' bestaat. Eén van die potjes is bedoeld om de hulp van een architect in te schakelen. Is dat niet nog meer gedoe? Nou, nee! Het kan u zelfs veel tijd en problemen besparen. Een architect weet precies aan welke regels u moet voldoen bij het ver- of herbouwen van uw huis – en dat zijn er best wat.

Bij Architect aan Zet kiest u zelf een gecertificeerde architect, die van begin tot eind verantwoordelijkheid is voor uw huis. Hij of zij regelt alles, maar zorgt er ook voor dat dingen sneller gaan. De gemeente kent en vertrouwt de architect, en hoeft niet steeds opnieuw de plannen te controleren. Daardoor is uw huis eerder klaar en bent u sneller uit de rotzooi.

Meer informatie over Architect aan Zet?

Kijk op [versterkenenvernieuwen.groningen.nl/architect-aan-zet-aaz](https://www.versterkenenvernieuwen.groningen.nl/architect-aan-zet-aaz) of mail naar versterkenenvernieuwen@groningen.nl.

De meest duurzame manier om de zon te weren, is met een ouderwetse oplossing. Plant een

GROTE BOOM

voor uw huis, die in de zomer veel en groot blad heeft en dat in de winter kwijt is. Zo houdt u op een natuurlijke manier uw huis in de zomer koel en verliest u geen daglicht in de winter.

LUIKEN

of een vaste luifel werken heel goed als isolatie!

Uw huis verduurzamen of verbouwen doet u niet snel weer. Doe het daarom in één keer goed!

Op de website van de gemeente Groningen staan

SNELTOETSCRITERIA

voor de meest voorkomende kleine bouwplannen. Zo ziet u snel waar u rekening mee moet houden >

[gemeente.groningen.nl/sneltoetscriteria](https://www.gemeente.groningen.nl/sneltoetscriteria)

'ER ZITTEN HEEL WAT UURTJES WERK IN DIT HUIS

Geja Veldman
Rijksweg 171

DAN KUN JE NIET ZOMAAR WEG'

Geja Veldman en haar man Henk wonen al 46 jaar aan de Rijksweg in Ten Post. Het huis, dat ooit van de opa en oma van Henk was, is in die tijd vanbinnen flink veranderd. Zo maakten ze er eigenhandig hun thuis van – en dat blijft het ook.

Vijf jaar lang wachtten Geja en Henk Veldman op het oordeel van de inspectie. 'U heeft een veilig huis', hoorden ze uiteindelijk. Maar een half jaar later werd dat oordeel ingetrokken. Hun woning moest opnieuw worden onderzocht. 'Dan begin je te twijfelen', vertelt Geja. 'Je denkt: oh nee, het zal toch niet dat we hieruit moeten.' Ze kwamen met de schrik vrij, en kregen uiteindelijk de definitieve boodschap dat hun huis veilig was. Versterken was niet nodig. Het was voor het stel, dat al 46 jaar aan de Rijksweg 171 woont, een grote opluchting. Door de jaren heen verbouwden ze hun huis stevig. 'Er zitten heel wat uurtjes werk in. Dan kun je niet zomaar weg.'

GAT IN DE MUUR

Geja en Henk kochten het huis in de jaren zeventig. Het was van de opa en oma van haar man, die het huis

aan het begin van de jaren dertig hadden laten bouwen. Geja kwam er regelmatig, voordat ze er zelf ging wonen. De woning was op dat moment nog een stuk primitiever dan hij nu is. 'Oma's keukentje, dat was gewoon een granieten aanrechtje. Er was helemaal geen warm water, dus als ze ging afwassen moest ze water koken in een ketel, op een petroleumpit. Met groene zeep, ik zie het nog voor me.' Toen duidelijk werd dat Geja en Henk het huis zouden gaan overnemen, begonnen ze al snel met het plannen van de verbouwing. Om te beginnen moest de muur tussen de voorkamer en de achterkamer eruit. Lachend: 'Ik weet nog dat we al een gat in die muur hadden gemaakt toen het huis nog niet eens op onze naam stond. We moesten nog naar de notaris.' De eerste verbouwing was na een jaar

**'Je kunt vanaf hier helemaal naar
Woltersum kijken. Het is prima wonen
aan het Damsterdiep'**

klaar. Maar ook daarna zou er nog veel aan het huis veranderen. De ruimte achter de voorkamer, die vroeger bestond uit een gang en een kelder, werd de nieuwe keuken. De oude keuken, achter in het huis, trokken ze bij de slaapkamer aan de zuidzijde van het huis. Intussen is deze ruimte een kantoor geworden. Ook verlengden ze het huis aan de achterkant met een gang. Die stap je nu binnen via een deur in een dikke muur, met ernaast een klein raampje. Als je goed kijkt, zie je dat dit de vroegere achterdeur moet zijn geweest.

Ook boven, onder de kap, verbouwde Henk de boel flink. In eerste instantie, toen het stel nog geen kinderen had, sliepen ze beneden. Op de bovenverdieping waren toen nog geen kamers, het was één grote zolder. Maar op den duur was er meer ruimte nodig, en pakten ze ook de zolder aan. 'Elke keer dat ik zwanger was, kwam er een kamertje bij', lacht Geja. Met zes kinderen was het huis uiteindelijk goed gevuld. 'We hebben hier met acht gewoond, dat was soms pittig. Er was niet voor iedereen een eigen kamertje. Maar uiteindelijk ging het allemaal prima. En nu de kinderen uit huis zijn, is het hier best wel groot voor ons.'

GERIEFLIJK HUIS

Henk is aannemer en deed bijna alle verbouwingen zelf. Buren en bekenden hielpen ook geregeld, zo hielp de buurman met het aanleggen van elektriciteit. En toen hun oudste zoon een eigen kamertje kreeg, kwam de plaatselijke schilder de muren behangen. 'Mijn zoon heeft er aldoor op een stoeltje bij gezeten om te kijken of het goed ging. Dat herinner ik me nog goed.' Het resultaat van al die verbouwingen is een huis waar Geja met veel plezier woont. 'Gerieflijk' is het woord dat ze er zelf aan geeft. Aan de buitenkant is de woning niet spectaculair of opvallend, maar wel herkenbaar als een echt Gronings huis dat met aandacht is gebouwd. Zelf wordt ze blij van het licht dat van alle kanten het huis binnenvalt. De woonkamer heeft aan drie kanten grote ramen. Welk uur van de dag of welk seizoen het ook is, het is altijd licht binnen. Geja wijst naar een fauteuil in de woonkamer: 'Als de zon schijnt, dan zit ik daar. En als 's avonds de zon draait, dan ga ik hier lekker zitten.' Ze gebaart naar een andere leunstoel. Ook in de rest van het huis is het licht – in de slaapkamers, in de hal, en sinds kort ook in de keuken. In die laatste ruimte was het voorheen nogal donker, vertelt

Geja. 'Ik zei tegen mijn man: je moet hier maar een kozijn maken.' Nu zit er een raam tussen de eetkamer en de woonkamer. Het zorgt ervoor dat Geja zittend aan de eettafel dwars door de woonkamer naar buiten kan kijken. 'Ik vind het uitzicht heerlijk. Je kijkt over de landerijen uit, je kunt eigenlijk helemaal naar Woltersum kijken. Het is hier prima wonen aan het Damsterdiep.' Als we ernaar vragen, blijkt dat ze weleens nagedacht heeft over wat ze had gedaan als haar huis afgebroken had moeten worden. 'Ik zou dan absoluut willen dat mijn nieuwe woning weer dezelfde stijl had. Je moet hier geen hypermodern huis neerzetten, ook omdat deze straat bepalend is voor het dorpsgezicht.'

GEMEENSCHAPSGEVOEL

Hoewel er in huize Veldman dus niet versterkt hoeft te worden, zit er nog wel een verduurzaming aan te komen. Daarbij wordt in ieder geval een warmtepomp geïnstalleerd. 'Wat

ons betreft komt die aan de zijkant of aan de achterkant van het huis, niet aan de voorkant – dat ziet er niet uit. We willen in ieder geval ook niet dat onze buurvrouw er last van heeft. Zo'n ding maakt behoorlijk wat geluid.' De verstandhouding met de buren is goed, vertelt Geja. En er is onder de mensen die aan de Rijksweg wonen een gemeenschapsgevoel. 'Er zijn veel mensen die het voortouw nemen om het dorp een beetje leefbaar te houden. Ook hier, op het streekje, zoals we het noemen. Dat vind ik wel mooi.' Ook bij het verduurzamen van je woning kun je in bepaalde gevallen heel goed samen met buren of straatgenoten optrekken. Dat kan schelen in kosten of werkzaamheden, of in energieverbruik. Geja praat regelmatig met haar buren over de maatregelen, en ze geven elkaar tips en advies. 'Maar als het er echt op aankomt wat je met je huis doet, is het toch ieder voor zich, denk ik.'

COLOFON

Sterker Ten Post is gemaakt op initiatief van de gemeente Groningen, in het kader van de versterking en verduurzaming van woningen in het dorpslint van Ten Post.

Samenstelling en concept: GRAS i.s.m. Dianne Maas-Flim (Gemeente Groningen)

Redactie: Janke de Vries, Peter Michiel Schaap, Chris Zwart

Correctie: Petra Pauw

Vormgeving: MAKI

Fotografie: Nienke Maat, Ronald Zijlstra, Bert Lanting
Druk: ...

Met dank aan: Greet Melessen, Bart Corporaal, Riekje en Dolf Tamminga, Geja en Henk Veldman, Allart Vogelzang, Klaasje Pen, Sjoerd Tasseron

Bij het samenstellen van dit magazine hebben we dankbaar gebruik gemaakt van het cultuurhistorisch onderzoek naar Ten Post, Winneweer en Wittewierum van SteenhuisMeurs. Ook kregen we hulp van de Historische Vereniging Ten Post.

© Juni 2024 – GRAS | Gemeente Groningen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op welke andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.platformgras.nl
info@platformgras.nl

versterkenenvernieuwen.groningen.nl
versterkenenvernieuwen@groningen.nl

Wordt uw huis versterkt en denkt u na over wat u nog meer zou kunnen doen? En wilt u weten hoe het zit met vergunningen en processen rondom uitbouw- en verbouwplannen? Elke eerste dinsdag van de maand tussen 9.00 en 16.00 uur kunt u terecht bij de kiosk van de gemeente Groningen aan de Homanstraat in Ten Boer. Maak een afspraak door te mailen naar loketvnbv@groningen.nl, of bel met 14050!

**STERKER
TEN POST**